

У гойдалці біля вікна сидів рудий, неголений, неохайний чоловік. Він щойно закурив люльку й задоволено випускав сизі клуби диму. Потім скинув черевики і взув вицвілі сині капці. Склавши вдвоє вечірню газету, він з похмурою жадібністю спраглого споживача новин ковтав жирні чорні заголовки, передчуваючи, як запиватиме їх меншим шрифтом тексту.

В сусідній кімнаті жінка готувала вечерю. Запахи смаженої грудинки й гарячої кави змагалися з гострим запахом тютюну.

Вікно виходило на одну з тих густо населених вулиць Іст-Сайда, де, як тільки настають сутінки, відкриває свій вербувальний пункт Сатана. Надворі було повно дітлахів, вони танцювали, бігали, гралися. Одні були в лахмітті, інші — в чистенькому білому одязі і зі стрічечками в кісках; одні — дикі й неспокійні, мов яструбенята, інші — сором'язливі й тихі; одні вигукували грубі, непристойні слова, інші — слухали їх, завмираючи від жаху, але скоро й вони повинні були до них звикнути. Діти пустували в оселі Пороку. Над цим майданчиком для ігор завжди ширяв великий птах. Гумористи стверджували, що то лелека. Але жителі Крісті-стріт краще знали орнітологію: вони називали його коршаком.

До чоловіка, що читав біля вікна, несміливо підійшла дванадцятилітня дівчинка і сказала:

— Тату, давай пограємо в шашки, якщо ти не дуже втомився.

Рудий, неголений, неохайний чоловік, що сидів без черевиків біля вікна, відповів похмуро:

— В шашки? Цього ще бракувало! Цілий день на роботі, а дома теж не дадуть відпочити. Чому ти не йдеш надвір гратися з дітьми?

Жінка, що готувала вечерю, підійшла до дверей.

— Джоне,— сказала вона,— я не люблю, коли Ліззі грається надворі. Діти набираються там чого не слід. Вона цілий день просиділа в кімнаті. Невже важко хоч трохи побути з нею, коли ти вдома?

— Якщо їй кортить розважатися, то хай іде надвір і грається там, як усі діти,— відказав рудий, неголений, неохайний чоловік.— І дайте мені спокій.

— Ах так? — сказав Малюк Меллалі.— Ставлю п'ятдесят доларів проти двадцяти п'яти, що Енні піде зі мною на танцюльки. Викладайте грошенята!

Малюка зачепило за живе, він був уражений, чорні очі його блищали. Він дістав пачку грошей, відрахував п'ять десятків і поклав на прилавок бару. Три чи чотири юнаки, яких він піймав на слові, виклали і свої ставки, хоч і не зразу. Бармен, який був і за третейського суддю, зібрав гроші, ретельно загорнув їх у папір, куценьким олівцем записав на ньому умови парі й засунув пакет у куточок каси.

— Ну й перепаде тепер тобі на горіхи,— обізвався один із приятелів, передчуваючи задоволення.

— Це вже мій клопіт,— суворо урвав його Малюк.— Наливай, Майк.

Всі випили, і тоді Берк, підлабузник-секундант, друг і великий візир Малюка, вивів його надвір, до будки чистильника взуття на розі, де вирішувались найважливіші питання Клубу Опівнічників. Поки Тоні вп'яте за сьогодні наводив глянець на жовтих черевиках президента й секретаря клубу, Берк старався напоумити свого шефа.

— Покинь ти цю білявку, Малюк,—радив він,— матимеш неприємності. Тобі що, своя вже обридла? Де ти ще знайдеш таку, що тремтіла б за тобою так, як Ліззі? Вона варта сотні таких Енні!

— Та мені Енні й не подобається,— відповів Малюк. Він струсив попіл з цигарки на лискучий носок свого черевики й витер його об плече Тоні.— Але я хочу провчити Ліззі. Вона втовкмачила собі, що я.— її власність. Нахваляється, ніби я не смію навіть заговорити ще з якоюсь дівчиною. Ліззі загалом молодчага. Тільки надто вже багато п'є останнім часом. І лається так, що аж вуха в'януть.

— Ви ж наче заручені? — спитав Берк.

— Авжеж. На той рік, мабуть, поберемось.

— Я бачив, як ти вперше заставляв її випити склянку пива,—сказав Берк.— Це було два роки тому, коли вона, простоволоса, виходила після вечери на ріг зустрічати тебе. Скромна дівчина була тоді Ліззі, слова не могла сказати, не почервонівши.

— Зате тепер меле язиком так, що далі нікуди! — відповів Малюк.— Терпіти не можу ревнощів. Саме тому я піду на танці з Енні. Треба трошки провчити Ліззі.

— Ну, дивись, будь обережний,— сказав на прощання Берк.— Якби Ліззі була моя дівчина і я надумав потайки від неї піти на танцюльки з якоюсь Енні, то під парадний піджак неодмінно надів би кольчугу.

Ліззі тинялася по володіннях лелеки-коршака. її чорні очі сердито, але неухважно шукали когось у натовпі перехожих. Час від часу вона наспівувала уривки безглузвих пісеньок, а в проміжках стискала свої дрібненькі білі зуби й цідила грубі слова, які часто можна було почути серед мешканців Іст-Сайду.

На Ліззі була шовкова зелена спідниця. Картата — коричневе з рожевим — кофта зграбно сиділа на ній. На пальці поблискувала обручка з великими фальшивими рубінами, з шиї на довгому, аж до колін, срібному ланцюжку звисав медальйон. її туфлі з викривленими високими

каблуками давно вже не знали щітки, великий капелюх навряд чи помістився б у діжку з-під борошна.

Ліззі зайшла в кав'ярню "Синя сойка" з чорного входу. Вона сіла за столик і натиснула кнопку, як знатна леді, котра дзвонить, щоб їй подали екіпаж. Підійшов офіціант. Його широка усмішка і тихий голос виражали шанобливу фамільярність. Ліззі задоволено пригладила свою шовкову спідницю. Вона втішалася. Тут можна розпоряджатися, і тут їй прислужували. Це було все з тих жіночих привілеїв, що запропонувало дівчині життя.

— Віскі, Томмі,— сказала вона. Так її посестри в багатих кварталах кажуть: "Шампанського, Джеймс".

— Слухаю, міс Ліззі. З чим бажаєте?

— З зельтерською. Скажіть, Томмі, Малюк сьогодні заходив?

— Ні, міс Ліззі, я його сьогодні не бачив.

Офіціант не скупився на "міс Ліззі": усі знали, що Малюк не пробачить нікому, хто принизить гідність його нареченої.

— Я шукаю його,— мовила Ліззі, ковтнувши із склянки.— До мене дійшло, ніби він казав, що піде на танцюльки з Енні Карлсон. Хай тільки посміє! Червоноокий білий щур! Я його шукаю. Ви мене знаєте, Томмі. Ми з Малюком уже два роки заручені. Подивіться, ось обручка. Він казав, що вона коштує п'ятсот доларів. Хай тільки він посміє піти з нею на танцюльки. Що я зроблю? Серце виріжу йому з грудей. Ще віскі, Томмі.

— Чи варто звертати увагу на плітки, міс Ліззі? — сказав офіціант, м'яко видушуючи слова із щілини над підборіддям.— Не може Малюк Меллалі кинути таку дівчину, як ви. Ще зельтерської?

— Так, уже два роки,— повторила Ліззі, поволі заспокоюючись під магічним впливом алкоголю.— Я завжди гуляла вечорами надворі, бо вдома нічого було робити. Спершу тільки сиділа на ганку і весь час дивилася на вогні та перехожих. А потім якось вулицею пройшов Малюк, глянув на мене, і я одразу вклепалася в нього. Коли він уперше напоїв мене, я проплакала вдома цілу ніч і мені дали прочухана за те, що заважала іншим спати. А тепер... Скажіть, Томмі, ви бачили коли-небудь цю Енні Карлсон? У неї тільки й краси, що перекис. От я його шукаю! Ви так і скажіть Малюкові, коли він заїде. Я йому покажу! Я йому серце виріжу! Так і зроблю. Ще віскі, Томмі.

Нетвердою ногою, але сторожко поблискуючи очима, Ліззі йшла вулицею. На порозі цегляного прибуткового будинку сиділо кучеряве дівча й замислено розглядало заплутаний мотузочок. Ліззі плюхнулася на поріг поряд з дитиною. Крива, непевна усмішка блукала по її розпашілому обличчю, а очі раптом стали ясними й щирими.

— Давай я покажу тобі, як гратися в мотузок,— сказала вона, ховаючи запилені туфлі під зеленою шовковою спідницею.

Поки вони сиділи там, у Клубі Опівнічників спалахнули святкові вогні. Раз на два місяці там влаштовувались бали. Члени клубу дуже цінували такі дні і старалися, щоб усе було парадно й розкішно.

О дев'ятій годині в залі з'явився президент Клубу Малюк Меллалі під руку з дамою. Волосся було у неї золоте, як у Лорелеї. Вона говорила з ірландським акцентом, але її "так", хоч воно й звучало як насмішквате "отаке", ніхто не сприйняв би за відмову. Вона плуталася в довгій спідниці, червоніла й усміхалась — усміхалась, дивлячись в очі Малюкові Меллалі.

І коли вони зупинилися посеред кімнати на навощеній підлозі, сталося те, для відвернення чого безліч ламп світиться по ночах у багатьох кабінетах і бібліотеках.

З кола глядачів вихопилась Доля — в зеленій шовковій спідниці, під псевдонімом "Ліззі". Погляд у неї був суворий, очі — чорніші за агат. Вона не кричала, не хиталася. Зовсім не по-жіночому кинула одну-єдину лайку — улюблену Малюкову лайку — таким самим, як у нього, грубим голосом. А тоді на превеликий жах і сум'яття Клубу Опівнічників виконала хвалькувату обіцянку, яку дала офіціантові Томмі, виконала, наскільки вистачило довжини ножа та сили її руки.

Потім у неї прокинувся інстинкт самозбереження... а може, то був інстинкт самознищення, інстинкт, який суспільство органічно прижило до дерева природи.

Ліззі вибігла на вулицю й мов стріла помчала по ній — так у сутінках вальдшнеп летить через молодий лісок.

Отоді й почалося — найбільша ганьба великого міста, його за давнєна виразка, його скверна і приниження, його темна пляма, його вічне безчестя і злочин, заохочуваний, некараний, успадкований від часів глибокого варварства,— почалося цькування людини. Тільки у великих містах ще зберігся цей жакхливий звичай, у великих містах, де в цькуванні бере участь те, що називається витонченістю, цивілізацією і високою культурою.

Вони гналися за нею — ревучий натовп батьків, матерів, коханців, дівчат,— вони кричали, вищали, свистіли, кликали на допомогу, жадали крові. Добре знаючи дорогу, з однією думкою — скоріш би вже кінець — Ліззі мчала по знайомих вулицях, поки не відчула під ногами прогнилі дошки старої пристані. Ще кілька кроків — і добра мати Східна річка прийняла Ліззі в свої обійми, обійми замулені, але надійні, і за п'ять хвилин розв'язала задачу, над якою ночами при світлі вогнів сушать голови в тисячах пасторатів і коледжів.

Кумедні сни бувають часом. Поети називають їх видивами, але видиво — це тільки сон білими віршами. Мені приснився кінець цієї історії.

Сниться мені, ніби я на тому світі. Не знаю, як я там опинився. Мабуть, їхав поїздом надземної залізниці по Дев'ятій авеню, або прийняв патентовані ліки, чи намагався смикнути за ніс Джіма Джеффріса[1], а може, вчинив ще щось необдумане. Як би не було, а я опинився там, серед великого натовпу, біля входу до судової зали, де відбувалося засідання. І час од часу вродливий величний ангел — судовий пристав — з'являвся в дверях і викликав: "Наступна справа!"

Поки я подумки перебирав свої земні гріхи й міркував, чи не спробувати довести своє алібі, пославшись на те, що я жив у штаті Нью-Джерсі, ангел — судовий пристав — відчинив двері й оголосив:

— Справа номер 99852743!

З натовпу бадьоро вийшов сищик у цивільному — їх там безліч, усі в чорному, наче пастори, і вони розштовхували нас, духів, точнісінько так, як, бувало, полісмени на грішній землі розштовхували людей,— ото ж вийшов сищик, тягнучи за руку... кого б ви думали? Ліззі!

Судовий пристав втягнув її до зали й зачинив двері. Я підійшов до крилатого ангела і спитав його, що це за справа.

— Дуже сумний випадок,— відповів він, склавши пучки пальців з налакованими нігтями.— Зовсім невинувата дівка. Я спеціальний агент у земних справах, превелебний Джоне. Цю справу доручили мені. Дівчина вбила свого нареченого й позбавила життя себе. Виправдань у неї немає ніяких. У доповідній, яку я передав суду, факти викладено з усіма подробицями, усі вони підкріплені надійними свідченнями. Кара за гріх — смерть. Хвала творцеві!

З дверей зали вийшов судовий пристав.

— Бідолашна дівчина,— сказав спеціальний агент у земних справах, превелебний Джоне, витираючи сльозу.— Це один з найсумніших випадків, які мені траплялись. Ясна річ, її...

— ...виправдали,— випередив його судовий пристав.— Ану, підійди сюди, Джоне. Дивись, аби тебе не списали на мило. Чи, може, тобі закортіло бути місіонером десь у Полінезії, га? Щоб більше не було таких несправедливих арештів, а то дістанеться тобі. А в цій справі треба арештувати он того рудого, неголеного, неохайного чоловіка, що сидить біля вікна й читає газету, поки його діти граються на вулиці! Ну, мерщій, мерщій повертайся!

Дурний сон, правда ж?

[1] Джім Джеффріс — відомий американський боксер.